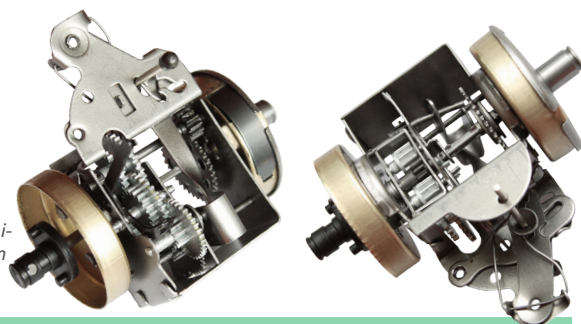

Traktor na klíček slaví 55 let

Vrchní a spodní pohled na unikátní pérový strojek s řazením a ruční brzdou

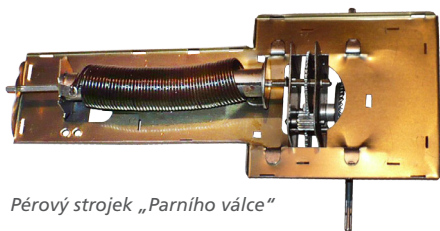
Kdo by ho neznal. Tato legendární česká plechová mechanická hračka je oblíbená mezi dětmi, ale i dospělými již po několik generací. Následovník původních výrobců - firma Kovap má tuto klasiku mezi hračkami stále ve svém výrobním programu společně s celou řadou dalších unikátních plechových hraček ve stylu retro. Pojďme nyní společně nahlédnout do jejich historie.

Výroba plechových mechanických hraček má v Semilech již více jak pětadesátiletou tradici. S jejich výrobou tehdy započal pan Eduard Sedlák hned po skončení války. Firma v obchodním rejstříku byla zapsána jako Bratři Sedlákovi, výroba mechanických hraček, Semily. 15. února 1946 spustili Sedlákovi s velkým nadšením, pracovním nasazením, ale také s nemalým počátečním zadlužením výrobu hraček. V pronajaté budově bývalé textilní tiskárny zřídili bratři Sedlákovi tiskárnu na potisk plechu, lisovnu, nástrojárnu, kancelář a sklad. Firma zaměstnávala patnáct pracovníků. Jedním z prvních výrobků byla hračka „Parní válec“.

Firma bratří Sedláků se úspěšně rozvíjela do roku 1950. Soukromníkům však poválečný režim nepřál a tak byli Sedlákovi nuceni vstoupit do družstva Sved Liberec. Od roku 1951 výroba pokračovala v továrním objektu v Benešově - Podolí. Eduard Sedlák dál pokračoval v práci konstruktéra. Tento semilský rodák byl skutečným odborníkem v oboru hraček. Když například odmítl nabízené místo ředitele oborového vývojového střediska pro mechanické hračky v Praze, bylo toto středisko zřízeno v Semilech. V letech 1954 – 1956 se mu podařilo spolu s Františkem Zemanem vyvinout a posléze vyrábět hračku traktor Zetor. Tato plechová mechanická hračka má originálně řešený strojek, který má tři rychlosti vpřed, zpátečku, brzdu a řízení volantem. Tento traktor se ve stejném provedení vyrábí a prodává nepřetržitě od roku 1957 až dodnes. Letos tedy slaví 55 let!

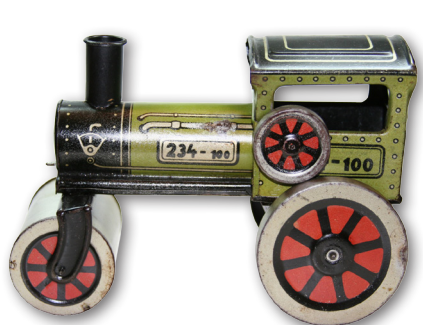
Obchodní značka bratří Sedlákovi na „Parním válci“ ze druhé poloviny 40. let minulého století

Pérový strojek „Parního válce“

Hračka také napodobovala svým pohybem vpřed a vzad skutečný stroj při válcování silnic, což zajišťoval originální mechanismus. Celá hračka byla vyrobena z plechu potiskového ofsetovou technologií. Tato hračka se z původních nástrojů vyrábí až do současnosti!

V padesátých letech dochází k územně správním změnám a město Semily je začleněno do Východočeského kraje. Semilský závod je přičleněn ke Kovodružstvu Náchod, které je pověřeno přejímáním výroby hraček z velkých národ-

Jeden z prvních válců vyráběných firmou bratři Sedlákovi

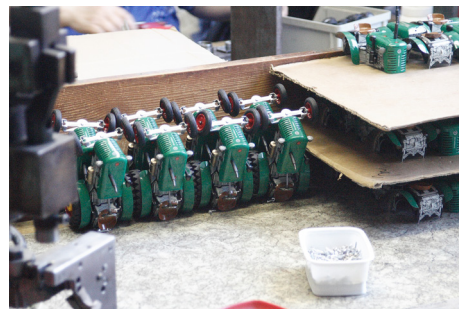
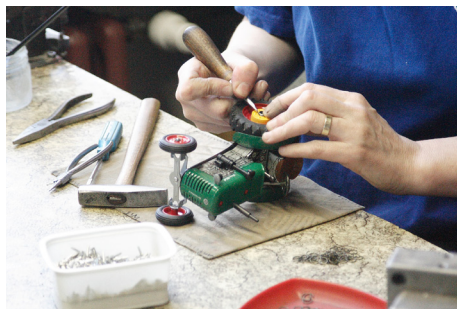
Válec od Kovodružstva Náchod z 80. let minulého století

Současná podoba válce, vyrábí Kovap Náchod s.r.o.

Finální montáž traktorů Zetor, provozovna Semily

ních podniků. Tyto podniky musely povinně vyrábět od začátku padesátých let určité procento spotřebního zboží. V roce 1960 tak Kovodružstvo Náchod přejímá výrobu hraček z Chirany n.p., která se zabývala výrobou lékařských přístrojů, Tatrasmaltu apod. Do semilského závodu tak putuje výroba Jiskřící pistole, Berušky, Vrtulníku a Horské dráhy.

Jeden z prvních traktorů vyráběných ještě družstvem SVED

Traktor od Kovodružstva Náchod z 80. let min. století

Po roce 1960 se ve výrobě hraček prosazují stále více plastické hmoty. Některé součástky, které byly dříve vyráběny z plechu, byly nahrazeny výlisky z plastické hmoty. V letech sedmdesátých se produkce hraček z plastů dále zvyšuje, nicméně úspěšně pokračuje i výroba plechových mechanických hraček, které se stávají dobrým exportním artiklem pro tehdejší kapitalistický trh. Protože v Československu tehdy působilo několik Kovodružstev a exportní podniky měly problém s jejich rozlišováním, Kovodružstvo Náchod exportovalo pod značkou KOVAP (kov a plasty). V té době pracovalo v semilském závodě 120 zaměstnanců a stává se tak největším závodem Kovodružstva. Do výroby bylo navrhováno stále více plastových hraček a tehdejší vedoucí pracovníci prosadili na konci sedmdesátých a v průběhu osmdesátých let omezení výroby plechových mechanických hraček pro jejich vysokou nákladovost a celkovou složitost. Přestaly se tak vyrábět hračky „Kluk na tříkolce“ (mimochoodem posledního projektu Eduarda Sedláka před jeho odchodem z Kovodružstva), Pásový traktor, Buldozer, Tank, Horská dráha a mnoho dalších. V tehdejší době z plechových hraček zůstává ve výrobním sortimentu díky exportním úspěchům pouze Traktor s valníkem, Parní válec a Beruška. V tu dobu byl dokonce zadán vývoj nového traktor Zetor z plastu, jako náhrada za plechový traktor. Jen díky tvrdohlavosti tehdejších zaměstnanců vývoje se podařilo záměr zkatit a traktůrek přežil až do dnešních dnů.

Na konci osmdesátých let se do Kovodružstva dostává nabídka z NSR od konkurzního správce známé hračkářské firmy Georg Kellermann CKO Norimberk na odkoupení nástrojů na výrobu plechových modelových autíček. Tehdejší vedoucí semilského závodu Václav Drašnar přesvědčil vedení Kovodružstva a tak se některé z hraček Kellermann začaly na konci osmdesátých let vyrábět v Semilech. V roce 1991 dochází k rozpadu Kovodružstva Náchod

a z jeho závodů Semily a Nový Hrádek, se transformuje nové družstvo, které přijímá exportní značku ze sedmdesátých let KOVAP. Nově vzniklá firma KOVAP přestává vyrábět plastové hračky a rozvíjí původní výrobu plechových mechanických hraček. Díky tomu získává v polovině devadesátých let zakázky na výrobu replik mechanických hraček pro známou německou firmu SCHUCO, která vyráběla hračky již před druhou světovou válkou. Dnešní KOVAP sídlí v Novém Hrádku, kde je správa firmy a prvovýroba, montáž je ze 70% soustředěná v Chuchelně u Semil, sklad a expedice se nachází přímo v Semilech.

Vraťme se ale ještě k „vlajkové lodi“ sortimentu firmy KOVAP a tou je již zmiňovaný traktor na klíček. Ano, vyrábí se již 55 let a to téměř v nezměněné podobě. Změny můžeme pozorovat snad jen u disků

Současný traktor s valníkem, vyrábí Kovap Náchod s.r.o.

kol a volantu. Dnes se vyrábí jak v klasickém červeném provedení, tak i ve zbarvení zeleném a k jeho výrobě je třeba více jak 200 pracovních operací. A nezůstalo jen u tohoto základního typu Zetor. Postupně firma KOVAP rozšířila nabídku o modelové traktory různých značek, jež jsou vyráběny na stejném principu jako původní Zetor. Značky John Deere, Lanz, Porsche, Deutz, Fendt, Fahr a řada dalších včetně modelové ztvárněných verzí Zetoru 25 a 50 Super dnes plní vitríny sběratelů po celém světě. Firma ke svým traktorům nabízí širokou paletu vleků, valníků a dalšího zemědělského příslušenství, které je možno za traktor připojit. O těchto produktech si povíme v některém z dalších vydání Světa hraček.

Všechny mechanické hračky od firmy KOVAP jsou vyráběny ručně s důrazem na precizní provedení a životnost. A i když je dnešní doba přesycena elektronikou, klasická plechová mechanická hračka si najde své příznivce a obdivovatele.

Petr Hůlek
zdroj: Kovap Náchod, s.r.o.

Traktor a jeho kamarádi

V minulém čísle jsem slíbil, že se v našem časopise budeme věnovat i ostatním traktorům z Kovapu a jejich příslušenství. Požádal jsem proto konstruktéra firmy Michala Možného o spolupráci na tomto článku, neboť on je právě tím člověkem zasvěceným a pro věc správně zapáleným. Navazujeme tím tak na článek uveřejněný v minulém čísle a přidáváme foto jubilejního traktoru s vlekem, který byl vyroben k 55. výročí zahájení výroby z limitované série 555 ks určené pro sběratele.

Jak jsem již minule psal, tak v posledních 15 letech se řada traktůrek rozrostla o mnoho modelů dalších významných značek výrobců traktorů. Počátkem 90-tých let bylo zapotřebí traktůrek oživit a tak se v roce 1993 objevila první příslušenství - vlečný válec, obrabečka, čert a brány. V roce 1995 přišlo na svět pohrabovadlo, secí stroj a valník s nástavky místo klanic s řetízky. Tento se poměrně dlouho dával pouze do setů a samostatně se neprodával. První ze setů se objevil právě v roce 1995. Jednalo se o velký set balený v tuhé krabici s potiskem stodoly, se střešou a posuvnými vraty. Tato stodola byla ve dvojím barevném provedení, buďto hrázděná nebo kamenná. Set obsahoval dva traktory, červený i zelený, valník s nástavky a šest druhů příslušenství.

Rozšíření sortimentu traktůrek začalo zcela nevině. Přibližně v roce 1997 si německý zákazník objednal traktůrek v modré barvě se žlutým kolečkem na chladiči, setrvačnickem a velkým komínem. Tato víceméně „parodie“ na Lanz Bulldog je dnes vyhledávanou sběratelskou raritou a velmi těžko se shání, neboť celá produkce byla dodána zákazníkovi do Německa. Tento traktor však přivedl zaměstnance Kovapu na myšlenku, postavit na

bázi tohoto traktoru modelový traktor Lanz Bulldog. To ovšem reprezentovalo zajištění licence na využívání značky Lanz Bulldog, kterou vlastní firma John Deere. Vznikla tak několikaletá spolupráce s firmou AIM, která zajistila licence potřebné pro výrobu traktorů s logem John Deere a Lanz Bulldog. Jako první z této řady modelovějších traktorů se samozřejmě nabízel model Lanz Bulldog D 4016, ze kterého vycházela výše zmiňovaná „parodie“. Kupodivu ho však ve fázi vývoje o půl roku předběhl model traktoru John Deere 3120, který se objevil na trhu již na podzim roku 2000. Na jaře roku 2001 byl tento model následován traktorem Lanz Bulldog 4016. V té době si firma Handelshaus z Německa objednala vývoj a výrobu modelu traktoru Hanomag R 45 v tmavomodrozelené barvě, který měl i střešou a vyráběl se až do roku 2006. V průběhu této výroby vznikla také série 3.000 ks v barvě červené a další, tentokrát limitovaná série 1.500 ks v provedení bez střešy, ale s „řidičem“. Toho si firma Handelshaus nechala

vyrobit v Číně. Přišlo jich tehdy však pouze 1.486, takže 14 traktorů bylo bez „řidiče“. Pro rozšíření sortimentu příslušenství se v roce 2002 objevil první sklápěcí vlek, modrá „pětina“ s dvojmontáží.

Po obchodních úspěších těchto traktůrek na trzích v celé Evropě i zámoří bylo zřejmé, že tudy vede cesta k dalšímu rozvoji družstva. V roce 2003 přišli proto na řadu hned dva nové modely. Prvním byl model traktoru Fendt F 20 Dieselross i se sedátkem pro manželku na blatníku. K traktoru Fendt byl také hned uveden na trh další sklápěcí vlek „třítina“ v zelené barvě Fendt s velmi podařeným dřevěným designem. Aby bylo učiněna radost i českému zákazníkovi, druhým modelem byl model traktoru Zetor 25A. Další rok přišel na řadu model traktoru John Deere Lanz D 2016 se sklápěcí „třítinou“ ve žlutozelených barvách. Tento traktor byl vlastně Lanz Bulldog D 2016, vyráběný továrnou v německém Mannheimu, kterou 1. 1. 1956 převzala americká firma John Deere. Zajímavostí je, že tato továrna až do 31. 7. 1958 vyráběla traktory v modré barvě.

Protože každý malý zemědělec potřebuje také hnojit, tak se v roce 2004 objevily tři různé modifikace fekálních vleků - český, německý se značkou Fendt a anglický s logem John Deere. Protože původní návrh s pokálenou cisternou neprošel, je na nich obrázek hradu Frymburk a větrné elektrárny - symboly Nového Hrádku a pasoucí se kráva. Novinkou pro modelový rok 2005 se stal model traktoru Lanz Bulldog D 2816 s hranatými blatníky se sedátko pro

spolujezdce. Rozšířila se také škála příslušenství, tentokrát o dřevěné válečky a diskový rotavátor.

Na přání a ve spolupráci s firmou Porsche přišla roce 2006 velká novinka, červený model traktoru Porsche Diesel Master 419 a k němu i patřičný valník s dřevěným designem. Již v létě předchozího roku byla však vyrobena limitovaná, číslovaná série 1.963 kusů traktorů Porsche, které se v detailech lišily od standardního provedení. Tato série byla určena přímo pro zaměstnance firmy a číslo 0001 obdržel tehdejší předseda představenstva fy. Porsche, pan Wiedekind. Tento traktor byl největším a posledním typem traktoru se značkou Porsche, jehož výroba byla ukončena v roce 1963.

Zároveň přišel na svět také model traktoru Zetor 25 v modré barvě, jako jeden z prvních skutečně vyrobených Zetorů. Ten úplně první byl snad v hnědé barvě. Tou dobou se také na všech modelových traktorech objevuje černý modelový čtyřramenný volant.

Další krásný model traktoru přišel v létě roku 2007 - Eicher ED 215. Krásný bleděmodrý traktor s pořádnými šípovými pneumatikami. Druhou novinkou byl model traktoru John Deere Lanz D 2416 s ochranným rámem za sedadlem řidiče. Tento model byl zároveň vyroben v limitované serii 1956 ks k 50. výročí výroby traktorů John Deere v Mannheimu. Měl jinak barevně řešené detaily a pod sedadlem řidiče logo 50. výročí. V následujícím roce 2008 byl novinkou model traktoru Deutz F2M v šedé barvě. V tomto roce se na všech traktorech objevil vzadu závěs, který nahradil skulinu, do níž se v minulosti zapojovaly valníky a

příslušenství. Tím se značně zlepšila hrací hodnota traktorů.

Pro rok 2009 byl v Kovapu připraven snad nejkrásnější model ze všech, model traktoru Zetor 50 Super v exportním provedení v červené barvě s bílými doplňky. Skutečný

traktor Zetor 50 Super se na Československý trh dodával v modré nebo zelené barvě s kabinou. Protože však by tato kabina bránila v ovládnání modelu, byla zvolena tato exportní varianta bez střechy.

Modelem pro rok 2010 byl Dragtor, tedy závodní traktor pro závody Traktorpulling. Tyto závody jsou oblíbené zejména na severu západní Evropy. Speciálně postavené traktory táhnou závaží a závodí se v tom, kdo dojede nejdál a nejrychleji. V minulosti se však závodilo s obyčejnými traktory. V tomto roce byl také na zakázku pro francouzského odběratele vyroben model oranžového traktoru Kubota T 15 i s valníkem, na kterém bylo logo Kubota v počtu 5.000 kusů.

V roce 2011 se objevilo hned několik novinek. První z nich je povedený model traktoru Fahr F 22, vybavený dokonce roztáčecí klikou. Ze sběratelského hlediska má hned dvě varianty. Jeden má pod sedadlem řidiče lékárníčku a za sedadlem kladivo, kdežto druhý má pod sedadlem hasicí přístroj a za sedadlem hasák. Druhou novinkou je červený „pětitunový“ vlek s nástavky. A třetí novinkou je stříbrná cisterna na vodu i s hadicemi, které jsou odnímatelné a dají se nasadit na výpusť. Cisterna má zadní závěs, který se od tohoto roku montuje standardně na všechny valníky. V letošním roce opět v Kovapu ukázali, co umí. Již na veletrhu v Norimberku představili krásný zelinkavý model traktoru MAN AS 325 A se šípovými pneumatikami i na předních kolech a rovnou i valník v odpovídající barvě. Nemohu předbíhat událostem, ale již teď vím, že i pro příští rok se máme od Kovapu na co těšit.

Michal Možný
Petr Hůlek